

สิทธิชุมชนในสังคมผู้สูงอายุกับรัฐสวัสดิการ

COMMUNITY RIGHTS IN AGED SOCIETY WITH WELFARE STATE

ชัชวรินทร์ ลีโรจนวุฒิกุล

Chartchawan Leerodanawutikun

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

E-mail: chatchawan_lee@yahoo.com

ได้รับบทความ: 7 ตุลาคม 2563; แก้ไขบทความ: 28 ตุลาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 16 พฤศจิกายน 2563

Received: October 7, 2020; Revised: October 28, 2020; Accepted: November 16, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสิทธิชุมชนผู้สูงอายุเกี่ยวกับสวัสดิการของรัฐ และวิธีการจัดการหาแหล่งเงินทุนสำหรับกองทุนผู้สูงอายุจากแหล่งเงินทุนภาคเอกชนที่มีศักยภาพในการตอบแทน กลับคืนสู่สังคม เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุมิให้เร่ร่อน รวมถึงเป็นการพัฒนาท้องถิ่น และชุมชนให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ จากผลการศึกษาพบว่าในประเทศไทย บุคคลผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะประสบปัญหาความยากจน ครอบครัว และการไร้ที่อยู่อาศัย ทำให้ความมั่นคงของมนุษย์มิได้รับสิทธิในความเสมอภาค ด้วยเหตุนี้ จึงควรมีการแก้ไขกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับนโยบายยุทธศาสตร์แห่งชาติและการกำหนดแหล่งทุน จากธุรกิจห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท เพื่อเป็นการช่วยเหลือรัฐให้มีการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในแต่ละชุมชน ท้องที่ได้้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, สิทธิชุมชน, รัฐสวัสดิการ

Abstract

This article aims to study the possible amendments of Community rights in aged society with Welfare state and how to find elderly fund from the private sector has the potential to be replaced back into society. In order to be a solution to problem related to homelessness. As well as being community development for quality of elderly life. The study shows that most elderly person in Thailand, they are confront a problem in family, and homeless problem which they are not entitled to equality of civil rights. Hence, should have amendment in line with the National strategic policy

and Business funding sources; Partnership or Company, and in order to help effectively the state managing community elderly welfare.

Keywords: elderly person , Community rights, Welfare state

บทนำ

ผู้สูงอายุคือใคร ปัจจุบันในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 “ผู้สูงอายุ” (elderly person) หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย รวมถึงในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 48 วรรคสอง ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปี และไม่มีรายได้ เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่ กฎหมายบัญญัติ” และในส่วนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีได้จำกัดความไว้ว่า ผู้สูง อายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิง ทั้งนี้ได้มีการศึกษารวบรวมข้อมูลประชากร ผู้สูงอายุ โดยได้แบ่งผู้สูงอายุเป็น 2 กลุ่มคือ ผู้สูงอายุตอนต้น หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60-69 ปี ทั้งชายและหญิง ส่วนผู้สูงอายุตอนปลาย หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 70 ปี ขึ้นไป ทั้งชายและหญิง อย่างไรก็ตาม ในการเรียกผู้สูงอายุก็จะมี ความแตกต่างกันไป อาทิเช่น ผู้สูงอายุ หมายถึง เอาอายุเป็นหลัก ในการเรียก คนชรา หมายถึง เอาลักษณะทางกายภาพเป็นหลัก ในการเรียก ผู้อาวุโส หมายถึง เอาสถาน ภาพทางราชการ แก่กว่า เก่ากว่า เป็นหลักในการเรียก (นายแพทย์บรรลุ ศิริพานิช, 2541)

สิทธิชุมชน คือ อำนาจอันชอบธรรมตามประเพณีและกฎเกณฑ์ที่ยึดถือร่วมกันของกลุ่มบุคคล โดยกลุ่มบุคคลนี้เป็นกลุ่มคนที่มีวัตถุประสงค์ มีที่อยู่ มีขอบเขตร่วมกัน มีความสัมพันธ์กันทางสังคมและ วัฒนธรรม รวมทั้งมีการจัดสรรและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกัน สิทธิชุมชนนี้ย่อมจะเป็นสิทธิจาก ความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน (นิตยา โพธิ์นอก, 2557) โดยสิทธิชุมชนมี ลักษณะสำคัญ 2 ประการ (นพดล พลเสน ,2559) คือ

1) สิทธิชุมชนเป็นสิทธิเชิงซ้อน เพราะภายใต้ข้อตกลงร่วมกันยังมีสิทธิอีกหลายประเภทที่ สัมพันธ์กัน เช่น สิทธิการครอบครอง ใช้และจัดการ โดยแต่ละสิทธิไม่ได้แยกออกจากกันเพราะมี กติการ่วมกันของชุมชนและสิทธิชุมชนอาจมิใช่สิทธิเบ็ดเสร็จ (Absolute Rights)

2) สิทธิชุมชนเน้นการมีส่วนร่วม คือ ต้องการให้คนหรือหน่วยงานภายนอกมาร่วม สนับสนุน ถ่วง ดุลตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ แต่จะไม่เปิดโอกาสให้เข้ามาละเมิดสิทธิใน การมีชีวิตรอด สิทธิ เรื่องปากท้อง หรือสิทธิในการดำรงความสัมพันธ์ทางสังคม เพราะสิทธิชุมชนจะ ให้ความสำคัญกับผู้ที่ใช้ ทรัพยากรเพื่อความอยู่รอดของชุมชนก่อน (กิตติศักดิ์ ปรกติ, 2550 หน้า 6.)

รัฐสวัสดิการ คือ รัฐหรือประเทศที่รัฐบาลมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมและ จัดสวัสดิ การสังคม ให้แก่ประชาชนในประเทศอย่างจริงจังและเป็นระบบ โดยให้ประชาชนได้รับ

บริการด้านต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล ที่อยู่อาศัย การคมนาคมขนส่ง ซึ่งบริการต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะเป็นบริการแบบให้เปล่าหรือคิดค่าบริการอัตราต่ำ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2553)

แนวคิด

ในปี พ.ศ. 2525 องค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมสมัชชาโลกเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรเลีย และได้ให้ความหมายของคำว่า "ผู้สูงอายุ" ไว้ดังนี้ ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลทั้งเพศ ชายและเพศหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป และได้พิจารณาประเด็นสำคัญเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ 3 ประการ คือ 1. ด้านมนุษยธรรม 2. ด้านการพัฒนา และ 3. ด้านการศึกษา

นอกจากนี้ องค์การอนามัยโลกยังได้กำหนดให้ปี พ.ศ. 2525 เป็นปีรณรงค์เพื่อส่งเสริมสุขภาพ ผู้สูงอายุ โดยกำหนดคำขวัญว่า Add life to years เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ช่วยกันส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ซึ่งคณะกรรมการอำนวยการวันอนามัยโลกของกระทรวงสาธารณสุขได้มีมติให้ใช้คำขวัญเป็นภาษาไทยว่า "ให้ความรัก พิทักษ์อนามัย ผู้สูงวัยอายุยืน" รัฐบาลในสมัยนั้น(พล.เอกเปรม ติณสูลานนท์) ได้ตระหนัก ถึงความสำคัญของผู้สูงอายุและปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2525 อนุมัติให้วันที่ 13 เมษายนของทุกปีเป็นวันผู้สูงอายุและได้เลือก"ดอกคำءวน" เป็นสัญลักษณ์ของ ผู้สูงอายุ (บุญลือ วันทายนต์, 2537)

จากความสำคัญดังกล่าวและปณิธานในอันมุ่งหมายให้ประชาชนอยู่ดีกินดี สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงมีพระบรมราโชบายในด้านการศึกษาที่ต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ ผู้เรียน 4 ด้าน (1) มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง (2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม (3) มีงานทำ มีอาชีพ และ (4) เป็นพลเมืองดี

การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน คือ

1. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ข้อนี้มีคำขยายว่าต้องมีความรู้ความเข้าใจที่มีต่อชาติบ้านเมือง ยึดมั่นในศาสนา มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์และมีความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชน ของตน

2. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม ข้อนี้มีคำขยายว่า ให้รู้จักแยกแยะสิ่งที่ผิด-ที่ถูก สิ่งชั่ว-สิ่งดี เพื่อปฏิบัติแต่สิ่งที่ชอบที่ติงาม ปฏิเสธสิ่งที่ผิดที่ชั่ว เพื่อสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง

3. มีงานทำ มีอาชีพ ข้อนี้มีคำขยายว่า ต้องให้เด็กรักงาน สู้งาน ทำงานจนสำเร็จ อบรมให้เรียน รู้การทำงาน ให้สามารถเลี้ยงตัวและเลี้ยงครอบครัวได้

4. เป็นพลเมืองดี ข้อนี้มีคำขยายว่า การเป็นพลเมืองดีเป็นหน้าที่ของทุกคน สถานศึกษาและ สถานประกอบการต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่พลเมืองดี การเป็นพลเมืองดีหมายถึง

การมี น้ำใจ มีความเอื้ออาทร ต้องทำงานอาสาสมัคร งานบำเพ็ญประโยชน์ “เห็นอะไรที่จะทำเพื่อ บ้านเมืองได้ ก็ต้องทำ” (ดาวพงษ์ รัตนสุวรรณ,2560)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในข้อที่ 1.ที่ได้บัญญัติไว้ คือ การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองในเรื่องมีความ เอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชนของตน จึงเป็นที่ชี้ชัดได้ว่าพระองค์ทรงมีความห่วงใยต่อ ประชาชนใน เรื่องของความเป็นอยู่ที่ดีควรจะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อให้มีพื้นฐานใน ชีวิตที่มั่นคงต่อไป

ในความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จำต้องมีการจัดสวัสดิการ ให้แก่ สังคม ผู้สูงอายุ และมีการวางแผนให้มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 4 ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอ กัน” และใน มาตรา 43 บัญญัติว่า บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ (4) จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน ด้วยเหตุนี้การ มีระบบสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาชีวิตมนุษย์ให้มีความ เป็นอยู่ที่ดี ซึ่งมีได้ กระทำการในลักษณะเป็นการทอดทิ้งโดยขาดไร้ซึ่งคุณธรรมอันพึงมีต่อกัน ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของ รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิบุคคล ระบบ สวัสดิการของผู้สูงอายุให้ เป็นหลักประกันในการได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมาย อันสูงสุดของประเทศ

สภาพปัญหา

ในปัจจุบันสถิติของผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากในทุกจังหวัดทั่วประเทศ คิดเป็นเพศชาย จำนวนทั้งสิ้น 4,905,786 คน คิดเป็นเพศหญิงจำนวนทั้งสิ้น 6,124,501 คน ยอดรวมทั้งสิ้น 11,030,287 คน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ ‘สังคมสูงวัย’ (Aging Society) มา ตั้งแต่ ปี 2547 โดยมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปเท่ากับร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด ปัจจุบันสัดส่วน ของประชากรสูงอายุเพิ่มเป็นร้อยละ 15 และมีการคาดการณ์ว่าในปี 2565 ไทยจะ เข้าสู่ ‘สังคมสูงวัย โดยสมบูรณ์’ (Aged Society) ประชากรอายุ 60 ปี จะขึ้นเพิ่มขึ้นเป็น 13.6 ล้าน คน คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 20.5 ของประชากรทั้งหมด (กรมกิจการผู้สูงอายุ สถิติผู้สูงอายุในประเทศไทย , 2541)

1. ปัญหาของสถานสงเคราะห์คนชรา

จากสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้จำต้องมีสถานสงเคราะห์คนชราเพิ่มมากขึ้น ตามไปด้วย ซึ่งจำนวนสถานสงเคราะห์ที่เป็นของรัฐบาลและเอกชน สามารถแยกออกได้ดังนี้

1) สถานสงเคราะห์คนชราของรัฐบาล ซึ่งดำเนินภายใต้กรมประชาสงเคราะห์ ปัจจุบันมี 20 แห่ง และแบ่งประเภทได้ 3 ประเภท

- ประเภทสามัญ ผู้สูงอายุไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

- ประเภทหอพัก ผู้สูงอายุต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นรายเดือน
- ประเภทพิเศษ ผู้สูงอายุต้องสามารถปลูกบ้านอยู่เองตามแบบแปลนที่กำหนด รวมถึงการให้บริการในลักษณะการช่วยเหลืออื่น ๆ เป็นการให้บริการตามวัตถุประสงค์ของแต่ละมูลนิธิหรือสมาคม เช่น ด้านการเงิน อาหาร สิ่งของที่จำเป็นด้านสุขภาพ และกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งใน ด้านความรู้และความบันเทิง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ : Statstd.nso.go.th)

2) สถานสงเคราะห์คนชราของเอกชน

โดยข้อมูลจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้าระบุว่า ปัจจุบัน (ปี 2560) พบว่า มีผู้ประกอบการธุรกิจดูแล ผู้สูงอายุในประเทศไทยประมาณ 800 ราย มีสถานะเป็นนิติบุคคลจำนวน 200 ราย ทุนจดทะเบียนรวม 2,282.97 ล้านบาท และเป็นบุคคลธรรมดา 600 ราย มีธุรกิจที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพบริหารจัดการ การจำนวน 75 ราย เป็นนิติบุคคล 35 ราย และบุคคลธรรมดา 40 ราย

ด้วยเหตุนี้ จากจำนวนประชากรอายุ 60 ปี ที่จะมีเพิ่มขึ้นเป็น 13.6 ล้านคน ในปี 2565 คิดเป็น สัดส่วนร้อยละ 20.5 ของประชากรทั้งหมด ทำให้จำนวนสถานสงเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นของรัฐ หรือของ เอกชนมีแนวโน้มที่ไม่อาจรองรับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นได้อย่างทั่วถึง

2. ปัญหาประมาณในการจัดสวัสดิการของรัฐ

เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์ของบ้านพักคนชราในสังกัดหน่วยงานรัฐ พบว่า ต้นทุนการดูแลคน ชราต่อคนเพิ่มมากขึ้นทุกปี จากงานวิจัยเรื่องต้นทุนการจัดการดูแลผู้สูงอายุระยะในสถาบัน : กรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านธรรมปกรณ์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าในปี 2557 ต้นทุน การจัดการดูแลผู้สูงอายุของศูนย์พัฒนาการ จัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ บ้านธรรมปกรณ์ จ.เชียงใหม่ สำหรับผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ทั้งหมดต้นทุน อยู่ที่ 461.39 บาทต่อคนต่อวัน ผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ในระดับมาก 456.91 บาทต่อคนต่อวัน และ ผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ในระดับปานกลาง 445.20 บาทต่อคนต่อวัน (นำมาหักค่าเฉลี่ยโดย TCU อยู่ที่ 454.50 บาทต่อคนต่อวัน หรือคิดเป็น 13,635 บาทต่อ คนต่อเดือน) โดยร้อยละ 17 ของต้นทุนดูแล ผู้สูงอายุมาจากเงินบริจาค (รองศาสตราจารย์ ดร. วรเวศม์ สุวรรณระดา และคณะ, 2557)

ก่อนหน้านี้ ในการศึกษาเรื่อง Projection of demand and expenditure for institutional long term care in Thailand (อ้างอิงงานวิจัยของ รศ.ดร.วรเวศม์ และคณะ) ได้ คำนวณต้นทุน ของบ้านพักคนชราเมื่อปี 2550 จากของภาครัฐ 2 แห่ง องค์กรไม่แสวงกำไร (NGO) 1 แห่ง และภาค เอกชน 5 แห่ง พบว่าต้นทุนบ้านพักคนชราของภาครัฐเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ 10,799-12,450 บาทต่อคน ต่อเดือนขององค์กรไม่แสวงกำไร 9,354 บาทต่อคนต่อเดือน และของเอกชน (รวมบริการ พื้นฐานและ บริการของนักรักษาบำบัด) เฉลี่ย 25,750 บาทต่อคนต่อเดือน ส่วนงานศึกษา เรื่อง Financing of long-term care services for older persons in Bangkok Metropolitan (รองศาสตราจารย์ ดร.วรเวศม์ และคณะ) ระบุว่าในปี 2551 อัตราค่าบริการของสถานบริบาลผู้สูงอายุ

รายเดือนที่เหมา รวมเฉลี่ย โดยไม่จำแนกห้องในกรุงเทพฯและปริมณฑล อยู่ที่ 16,000 บาทต่อเดือน ในภาคเหนืออยู่ที่ 14,000 บาทต่อเดือน และในภาคใต้อยู่ที่ 22,000 บาทต่อเดือน (ข้อมูลสถานการณ์ผู้สูงอายุในเครือข่าย ร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ โดยกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.))

3. ปัญหาข้อกฎหมายตาม มาตรา 65 ตรี (3) แห่งประมวลรัษฎากร

ในความเคลื่อนไหวขององค์กรธุรกิจในการที่จะขับเคลื่อนเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR : Corporate Social Responsibility) ด้วยการหันมาให้ความสนใจกับกิจกรรมเพื่อสังคม การผลักดันความรับผิดชอบต่อภายในกระบวนการธุรกิจที่จะทำประโยชน์เพื่อสังคมได้แท้จริง โดยอาศัย แรงบันดาลใจจากภายใน เพราะการทำเช่นนั้นเป็นการส่งผลดีกับธุรกิจซึ่งธุรกิจภาคเอกชนแต่ละที่ หากมี การทำ CSR จะเกิดผลดีทั้งมุมมองของประชาชนและลูกค้า โดยเชื่อว่าถ้าธุรกิจดำเนินบทบาทที่ดีใน สังคม สิ่งดีเหล่านี้จะส่งผลสะท้อนกลับมาที่ธุรกิจ ส่งผลให้คนรู้สึกดีรู้สึกผูกพันและมีคุณค่าพิเศษ ซึ่งเป็น คุณค่าทางใจโดยองค์กรรวม (Thai CSR Network, 2542)

ในประมวลรัษฎากร ตามมาตรา 65 ตรี (3) ได้มีการกำหนดรายจ่ายสำหรับองค์กรธุรกิจต่างๆ ที่ทำกิจการให้แก่สังคมเพื่อการสาธารณะ หรือที่เข้าใจกันก็คือ การทำ CSR ให้แก่สังคม ดังนั้นจึงมีการ กำหนดให้รายจ่ายดังกล่าวสามารถนำมาคำนวณทางด้านภาษีได้ แต่ต้องไม่เป็นรายจ่ายต้องห้ามโดยแท้ (Proper Non Deductible Expenditure) หมายถึง รายจ่ายที่โดยปกติธรรมดาในทางธุรกิจ ไม่ถือเป็นรายจ่าย ในการคำนวณกำไรสุทธิ ยกเว้นรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะหรือรายจ่ายเพื่อการ สาธารณประโยชน์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(3) รายจ่ายอันมีลักษณะเป็นการส่วนตัว การให้โดยเสน่หา หรือการกุศลส่วนตัวแต่รายจ่ายเพื่อการ กุศลสาธารณะ หรือเพื่อการสาธารณะประโยชน์ตามที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติรัฐมนตรี ให้หักได้ในส่วนที่ไม่เกินร้อยละ 2 ของกำไรสุทธิ และรายจ่ายเพื่อการศึกษาหรือเพื่อการกีฬาตามที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติ รัฐมนตรี ให้หักได้อีกในส่วนที่ไม่เกินร้อยละ 2 ของกำไรสุทธิ

ในกรณีตามมาตรา 65 ตรี (3) ในเรื่องเกี่ยวกับรายจ่าย เพื่อการกุศลสาธารณะหรือเพื่อการ สาธารณะประโยชน์นั้น แบ่งได้ตามลักษณะดังต่อไปนี้

(1) รายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะ ได้แก่ รายจ่ายในการบริจาคเงินหรือทรัพย์สินที่จ่าย ให้ แก่หรือเพื่อกิจการดังต่อไปนี้

(ก) รัฐบาล

(ข) กระทรวง ทบวง กรม เทศบาล สุขาภิบาล หรือองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น อื่น รัฐ วิสาหกิจ ที่มีใช้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล

(ค) โรงพยาบาลของรัฐบาล หรือโรงพยาบาลขององค์การของรัฐบาล

(ง) สภากาชาดไทย

(จ) วดวอาราม

(ฉ) มุลนธิหรือสมาคมที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังประกาศกำหนด ให้เป็นองคการ สาธารณกุศล ตามมาตรา 47(7)(ข) แห่งประมวลรัษฎากร

(ช)องคการสาธารณกุศลอื่นๆ เช่นกิจการแพทยหลวง (หนังสือกรมสรรพากรที่ กค 0804/ 11050 ลงวันที่ 2 กรภกฐาคม 2519) องคการยูนิเซฟ (หนังสือกรมสรรพากรที่ กค 0802/10858 ลงวันที่ 7 สิงหาคม 2527)

(2) รายจ่ายเพื่อการสาธารณประโยชน์ ได้แก่ รายจ่ายที่จ่ายให้แก่หรือเพื่อกิจการดังต่อไปนี้

(ก) การสงเสริม อนุรักษ์ และรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง ตามกฎหมายว่า ด้วยการสงวนปลัดคุมครองสัตว์ป่า

(ข) การคุมครองและดูแลรักษาอุทยานแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ

(ค) การคุมครองและรักษาป่าสงวนแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ

(ง) การสงเสริม คุมครอง และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายว่าด้วยการสงเสริม และรักษาคุณภาพคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(จ) การควบคุม ป้องกัน แก้ไข ตลอดจนการลดและขจัดอันตรายอันเกิดจากการแพร่กระจาย ของมลพิษหรือภาวะมลพิษและของเสียอันตราย ตามกฎหมายว่าด้วยการสงเสริมและรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

(ฉ) กองทุนสิ่งแวดล้อม ตามกฎหมายว่าด้วยการสงเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (กรมสรรพากร ,2561)

อย่างไรก็ดี จากบทบัญญัติดังกล่าวจะพบในประมวลกฎหมายรัษฎากร มาตรา 65 ตรี (3) มิได้มี การกำหนดให้องคกรธุรกิจต่าง ๆ ที่มีการบริจาคเพื่อการสาธารณประโยชน์ทางด้านสงเสริม สนับสนุน ในส่วนของผู้สูงอายุ ที่สามารถนำมาเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิ หรือการหักลดหย่อนภาษี กรณีที่องคกรธุรกิจได้ทำกิจกรรมเพื่อสังคมได้ ในบทบัญญัติดังกล่าวมีเพียงการบริจาค โรงพยาบาลของ รัฐบาล หรือโรงพยาบาลขององคการของรัฐบาลหรือองคการสาธารณะอื่น ๆ ซึ่งสถานสงเคราะห์คนชรา เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่ได้ถูกบัญญัติไว้อย่างชัดเจน

ผลการศึกษา

1. สถานสงเคราะห์คนชรา

จากสถานการณ์ในสถานสงเคราะห์ที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนผู้สูงอายุ เนื่องจาก ในวิถีชีวิตของคนเมืองมีแนวโน้มในการใช้ชีวิตในครอบครัวใหญ่ ไปสู่การแยกครอบครัวของตนออกไป ต่างหาก ทำให้ผู้สูงอายุต้องอาศัยอยู่ในบ้านเพียงลำพังก่อให้เกิดสุขภาพจิตที่ไม่ดี ตลอดจนในเวลาเจ็บ ป่วยผู้สูงอายุยังต้องการลูกหลานหรือผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นสิทธิของผู้สูงอายุในแต่ละ

ชุมชนอันพึงมี อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันมีกองทุนดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาว (LTC) ได้นำเสนอ ตัวอย่างการจัดระบบ การดูแลอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อรองรับสูงอายุมที่มีภาวะพึ่งพิงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ใน จ.อุทัยธานี ที่ได้เข้าร่วมดำเนินงานบริหารจัดการการดูแลระยะยาว ด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุ ที่มีภาวะพึ่งพิง (Long Term Care: LTC) กับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ตั้งแต่ปี 2559 ปัจจุบันมี อปท.สมัครเข้าร่วม 60 แห่ง จากจำนวน อปท.ใน จ.อุทัยธานี ทั้งสิ้น 62 แห่ง สำหรับ อปท.ที่เหลืออีก 2 แห่ง เตรียมที่จะเข้าร่วมเพิ่มเติม ซึ่งจะทำให้ อุทัยธานีเป็นจังหวัดแรกของประเทศไทย ที่ อปท.เข้าร่วมดำเนินงานดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงครบทุกแห่ง (TCIJ , 2560)

แนวทางการดำเนินงานดังกล่าว รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดสรรบ้านพักคนชรา ให้แต่ละจังหวัด ๆ ละ 1 แห่ง หรือมีกองทุนดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาว (LTC) ตามสัดส่วนที่เหมาะสมแก่พื้นที่ในแต่ละจังหวัด เนื่องจากแต่ละจังหวัดมีพื้นที่และจำนวนประชากรไม่เท่ากัน

2. งบประมาณในการจัดสวัสดิการของรัฐ

ในสภาพปัญหาคนชราที่มากขึ้นนั้น จึงได้มีการผลักดันร่าง พ.ร.บ.ผู้สูงอายุ (ฉบับที่...) พ.ศ. คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ เข้าสนช. เมื่อวันที่ 5 ต.ค. 2560) ที่มีการกำหนดแหล่งเงินเพิ่มเติมสำหรับกองทุนผู้สูงอายุ โดยให้ได้รับเงินบำรุงกองทุน ในอัตราร้อยละ 2 ของภาษีที่เก็บจากสินค้าสุราและยาสูบ ตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต แต่ไม่เกินปีละ 4,000 (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2560)

เมื่อไทยก้าวสู่สังคมสูงวัยประกอบด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ลูกหลานนิยมแยกครอบครัว การดูแลคนชราตกเป็นภาระของสังคมมากขึ้น ซึ่งกระทรวงการคลังประเมินอีก 10-15 ปี ว่า รัฐต้องใช้งบ ดูแลคนชราถึง 6-7 แสนล้านบาท โดยเตรียมนำเงินจากภาษีสรรพสามิตอุดหนุนคนชรา 2% จากงานศึกษาพบต้นทุนการดูแลบ้านพักคนชรารัฐพุ่ง 13,635 บาท/คน/เดือน แต่ยังคงพึ่งเงินบริจาคกว่า 17% ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลเพื่อการดูแลผู้สูงอายุในบ้านพักคนชราของรัฐนั้น ยังขาดแหล่งเงินสนับสนุนหรือทรัพยากรจากแหล่งอื่น ๆ (TCIJ , 2560)

จากปัญหาในเรื่องของงบประมาณของรัฐบาลที่มีไม่เพียงพอ ทางกระทรวงการคลังได้เตรียมนำ เงินจากภาษีสรรพสามิตมาอุดหนุนกองทุนฯ 2 % เพื่อรองรับเหตุการณ์ในอนาคต อย่างไรก็ตาม อธิบดี กรมสรรพสามิตได้เปิดเผยว่า ผลการจัดเก็บรายได้ของกรมเริ่มดีขึ้น โดยในเดือน ม.ค.62 เป็นเดือนแรก ที่กรมจัดเก็บภาษีเกินกว่าเป้าหมายที่คาดไว้ 0.14% หรือ 78 ล้านบาท เป็นผลจากสินค้าในกลุ่มสุรา ยาสูบ เบียร์ เครื่องดื่ม และรถยนต์ (ไทยรัฐ ออนไลน์ ,2562)

ด้วยเหตุนี้ หากการจัดเก็บรายได้ภาษีดังกล่าวมีแนวโน้มที่สูงขึ้นและเกินเป้าหมาย ทางกระทรวงการคลังควรมีการขยับเงินงบประมาณที่เก็บจากภาษีสรรพสามิตที่กำหนด จากเดิมที่ประมาณการไว้ที่ 2% ทั้งนี้ ควรมีการศึกษาให้มีการจัดเก็บรายได้มายังกองทุนผู้สูงอายุเพิ่มเติมในลักษณะที่

เหมาะสมให้มากกว่าที่ประมาณการไว้ หรือมีการจัดเก็บรายได้จากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เนื่องจากการจัดสรรเงินที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้รับจากการจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล ส่วนหนึ่งประมาณ 23% เป็นเงินนำส่งรายได้แผ่นดิน อีก 17% เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารงานและค่าใช้จ่ายในการจำหน่าย ส่วนอีก 60% เป็นเงินรางวัลของผู้ที่ถูกลสลากกินแบ่งรัฐบาล (สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล, 2558) ซึ่งกิจกรรมทางสังคมที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลช่วยบริจาค ส่วนใหญ่จะเป็นในเรื่องของการทำนุบำรุงศาสนาและการศึกษา ดังนี้ จึงเห็นได้ว่า หากมีการนำส่วนของเงินจากการขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ในร้อยละที่เหมาะสมมาสมทบร่วมกับเงินจากภาษีสุรายาสูบมาอุดหนุน กองทุนฯ 2% ก็จะช่วยให้กองทุนผู้สูงอายุมีเงินทุนในการบริหารจัดการได้มากขึ้นเช่นกัน

3. ข้อกฎหมายตามประมวลรัษฎากร มาตรา 65 ทรี (3)

จากข้อมูลทางกฎหมายในเรื่องของการลดหย่อนภาษีให้แก่องค์กรธุรกิจในการดำเนินงานเพื่อทำกิจกรรมทางสังคม (CSR) ให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวม ซึ่งหากพิจารณาและวิเคราะห์ตามตัวบทกฎหมายแล้ว ประมวลกฎหมายรัษฎากรมิได้มีการบัญญัติหรือกำหนดในส่วนของการบริจาคจากองค์กรธุรกิจให้แก่ทางสถานสงเคราะห์คนชราที่ชัดเจน ซึ่งองค์กรธุรกิจส่วนใหญ่จะมีกิจกรรมทางสังคมในด้าน สิ่งแวดล้อม ปลูกป่า รักษาป่า โดยวิธีโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อเพื่อให้ประชาชนมองเห็น รูปแบบที่องค์กรธุรกิจนั้น ๆ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างไร หรือกรณีการบริจาคสิ่งของแล้วถ่ายภาพ ร่วมกันเป็นอันเสร็จสิ้นไป โดยมีได้คำนึงถึงผลกระทบที่ยาวไกลที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในอนาคตได้อย่างเป็นรูปธรรม

ถึงแม้ว่าประมาณแผ่นดินของรัฐมีไม่พอเพียงต่อความต้องการที่อยู่อาศัยหรือที่พักพิงของผู้สูงอายุได้เพียงพอ ด้วยเหตุนี้จำเป็นต้องจะต้องมีการระดมแหล่งเงินทุนจากภาคเอกชนมาสมทบในการสร้าง เสริมพัฒนาความเป็นอยู่และสามารถส่งมอบคุณค่าที่สังคมควรจะได้รับประโยชน์จริง ๆ โดยให้ต่างฝ่าย ต่างได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพื่อให้ทางองค์กรธุรกิจสามารถหักลดหย่อนภาษีได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น จึงควรมีแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้ชัดเจนหรือขยายความให้ครอบคลุมถึงการบริจาคให้แก่สถาน สงเคราะห์คนชราเพื่อการสาธารณประโยชน์ ให้หักได้ในส่วนที่ไม่เกินร้อยละ 2 ของกำไรสุทธิ และตามที่ อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติรัฐมนตรี โดยกำหนดให้หักได้อีกในส่วนที่ไม่เกินร้อยละ 2 ของกำไรสุทธิเพื่อ ความเหมาะสม

สรุป

สิทธิชุมชนเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญกับประชาชนผู้คนเพื่อความอยู่รอดของชุมชน เอื้ออาทรต่อกันเป็นพื้นฐานเมตตาจิตที่มนุษย์พึงกระทำต่อกัน ในปัจจุบันระบบสวัสดิการผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอและมิได้สัดส่วนกับจำนวนผู้สูงอายุที่กำลังเพิ่มขึ้น การเน้นให้ชุมชนหรือในแต่ละจังหวัด มีส่วนร่วมในการผลักดันให้ท้องถิ่นมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น ย่อม เป็นสิทธิในการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกและย่อมเป็นสิทธิอันชอบธรรมและเสมอภาคในตัวบุคคล ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งรัฐและ

ภาคเอกชนควรมีบทบาทที่จะช่วยให้ระบบสวัสดิการผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็สถานสงเคราะห์หรือกองทุนดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวเกิดขึ้นแบบกระจายตัวไปตามแต่ละท้องถิ่นเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชาติได้อย่างเท่าเทียมกัน

จากการศึกษาผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ 3 ประเด็น ดังนี้ 1) จำนวนสถานสงเคราะห์คนชราหรือผู้สูงอายุในปัจจุบันมีจำนวนน้อย ซึ่งในอนาคตจำนวน ผู้สูงอายุจะมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้การรองรับอาจมีได้ไม่เพียงพอ จึงเห็นควรมีให้มีการจัดสวัสดิการ ของรัฐให้ครอบคลุมทั่วทุกจังหวัดของประเทศ 2) ควรมีการจัดเก็บเงินบำรุงกองทุนผู้สูงอายุ จากภาษีที่เก็บจากสินค้าสุราและยาสูบตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต และการจัดเก็บจากสลากกินแบ่งรัฐบาลเพิ่มเติม 3) เห็นควรมีให้มีการแก้ไขข้อกฎหมายตามประมวลรัษฎากร ตามมาตรา 65 ตรี (3) ในการ ลดหย่อนภาษีจากแหล่งทุนภาคเอกชน เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการบริจาคเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่ดีของผู้สูงอายุต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- นิตยา โพธิ์นอก. (2557). **ชุมชนกับสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2550). **สิทธิของบุคคลซึ่งรวมกลุ่มกันเป็นชุมชน**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- บุญลือ วันทายนต์. (2537). **ข้อมูลวันสำคัญโครงการปรัณรงค์วัฒนธรรมไทยและแนวทางในการจัดกิจกรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ดาวพงษ์ รัตนสุวรรณ. (2560). **พระบรมราโชบายด้านการศึกษาในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร**.จาก ออนไลน์. แหล่งที่มา: www.bic.moe.go.th/.สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2563.
- กรมสรรพากร. (2561). **หมวด 3 ภาษีเงินได้**. ออนไลน์. แหล่งที่มา: www.rd.go.th/ สืบค้นเมื่อ 26 มกราคม 2563.
- TCIJ ทำความจริงให้ปรากฏ. (2560). **ต้นทุนดูแลคนชราพุ่ง คาดอีก 10-15 ปีทะลุ 6-7 แสนล้านบาท**. ออนไลน์.แหล่งที่มา: www.tcijthai.com/ สืบค้นเมื่อ28 มกราคม 2563
- สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล. (2558). **การจัดเก็บรายได้**. ออนไลน์. แหล่งที่มา: www.glo.or.th/ สืบค้นเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2563.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2560). **กรม.ขึ้นภาษีสุรา ยาสูบ 2% เข้ากองทุนผู้สูงอายุนำเงินช่วยคนชรายากจน**. ออนไลน์. แหล่งที่มา: www.thairath.co.th/ สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2563.